

WYZWANIA GOSPODARKI GLOBALNEJ

pod redakcją
Joanny Bednarz i Magdaleny Markiewicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

WYZWANIA GOSPODARKI GLOBALNEJ

WYZWANIA GOSPODARKI GLOBALNEJ

pod redakcją
Joanny Bednarz i Magdaleny Markiewicz

**Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2020**

Recenzent

dr hab. Wawrzyniec Michalczyk, prof. UE we Wrocławiu

Redakcja wydawnicza

Julia Gierczak

Projekt okładki i stron tytułowych

Joanna Śmidowicz

Skład i łamanie

Urszula Jędryczka

Publikacja sfinansowana ze środków Katedry Biznesu Międzynarodowego
Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

Wersją pierwotną publikacji jest wersja elektroniczna

ISBN 978-83-8206-131-4

ISBN 978-83-8206-206-9 (online)

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. 58 523 14 49; fax 58 551 05 32

Spis treści

Joanna Bednarz, Magdalena Markiewicz	
Przedmowa	7
Adam Budnikowski	
Umiedzynarodowienie gospodarki a problemy globalne	23
Tadeusz Sporek	
Ewolucja oraz instrumenty wspólnej polityki handlowej Unii Europejskiej	51
Eugeniusz Gostomski, Tomasz Michałowski	
Kierunki rozwoju handlu światowego w warunkach niepewnej przyszłości	85
Paweł Folfas, Anna Odrobina	
Syndromy spowolnienia globalizacji (<i>slowbalisation</i>)	107
Honorata Nyga-Łukaszewska	
Bezpieczeństwo energetyczne w ekonomii międzynarodowej: analiza zjawiska na gruncie teorii obfitości zasobów i wybranych koncepcji neoczynnikowych	131
Jerzy Bieliński, Tomasz Bieliński	
Wpływ globalnych strategii produktowych i kapitałowych na konkurencyjność na przykładzie europejskiego przemysłu okrętowego	155
Marzenna Błaszczuk-Zawiła	
Handel Unii Europejskiej towarami prośrodowiskowymi	181

Joanna Bednarz¹
Magdalena Markiewicz²

Przedmowa

Monografia *Wyzwania gospodarki globalnej* wydawana jest w szczególnym dla Uniwersytetu Gdańskiego roku, w którym uczelnia obchodzi swoje 50-lecie. Monografia dedykowana jest dwóm osobom: Pani Profesor Ewie Oziewicz i Pani Profesor Joannie Pietrzak z Katedry Biznesu Międzynarodowego, które w 2020 roku również obchodzą swój jubileusz. Panie Profesor są wybitnymi naukowcami, wspaniałymi dydaktykami oraz doskonałymi organizatorkami, zawsze bardzo oddanymi Katedrze (dawniej Instytutowi Handlu Zagranicznego). W tym wyjątkowo uroczystym momencie cały zespół Katedry Biznesu Międzynarodowego chciałby wyrazić słowa szacunku i wdzięczności za możliwość czerpania z Ich ogromnej wiedzy i doświadczenia oraz za inspirację do dalszej pracy naukowej. Dzięki niniejszej monografii mamy też przyjemność przekazać serdeczne gratulacje nadesłane z innych ośrodków naukowych. Szanownym Jubilatkom życzymy zdrowia, wielu sił w dalszej aktywności oraz wszelkiej pomyślności!

Monografia powstała w czasie, gdy pandemia koronawirusa SARS-CoV-2 poddała w wątpliwość stałość planów naukowych, możliwość realizacji projektów i organizacji konferencji. W wymiarze globalnym wszyscy, niezależnie od wieku, statusu materialnego, poziomu edukacji, narodowości, odczuliśmy ogromny wpływ nagle nałożonych ograniczeń dotyczących przemieszczania się czy bezpośredniego kontaktu.

¹ Dr hab., Uniwersytet Gdański, e-mail: joanna.bednarz@ug.edu.pl.

² Dr, Uniwersytet Gdański, e-mail: magdalena.markiewicz@ug.edu.pl.

Należy mieć świadomość, że świat, do którego ludzkość była przyzwyczajona, zmienił się i ujawnił kruchość ustalonych zasad oraz przewartościowanie potrzeb. Zamknięcie granic między państwami, wstrzymanie ruchu lotniczego, a z drugiej strony praca zdalna oraz intensywny proces cyfryzacji wyznaczyły nowe szanse i zagrożenia. Kryzys wynikający z pandemii zamroził łańcuchy dostaw, spowodował zmiany w relacjach światowych mocarstw, redefiniował budowane strategie w zakresie handlu międzynarodowego, wspólnej polityki europejskiej, przewag konkurencyjnych. Unaoczniał zarazem wiele nowych problemów w skali globalnej, regionalnej i lokalnej.

W tych szczególnych okolicznościach powstała monografia składająca się z siedmiu artykułów autorstwa polskich ekonomistów, w tym czterech oferujących makroekonomiczne spojrzenie na gospodarkę światową i trzech dotyczących analizy wybranych branż i problemów strukturalnych. Tematyka monografii obejmuje różnorodne aspekty międzynarodowych stosunków gospodarczych, ekonomii i finansów, dotykając bieżących problemów i wyzwań gospodarki.

Autor pierwszego artykułu zatytułowanego *Umieędzynarodowienie gospodarki a problemy globalne* zwraca uwagę na ponowny wzrost zainteresowania społeczności międzynarodowej problemami globalnymi, widoczny w piśmiennictwie ekonomicznym, a także w działaniach i deklaracjach rządów i organizacji międzynarodowych. W ramach wzrostu zainteresowania tą tematyką można zaobserwować zmianę akcentów, tj. większy nacisk na zagadnienia dotyczące ochrony środowiska naturalnego oraz rolę czynników ideologicznych. Analiza przyczyn takiego stanu rzeczy powiązana jest z próbą ukazania związku między zainteresowaniem problemami globalnymi a kolejnymi falami postępu technicznego i umieędzynarodowieniem procesu gospodarowania.

Kolejny artykuł poświęcony jest ewolucji oraz instrumentom wspólnej polityki handlowej Unii Europejskiej. O ile utworzenie wspólnego rynku, nieposiadającego granic wewnętrznych, uznano za jedno z największych osiągnięć integracji europejskiej, o tyle jednak proces ten wciąż nie jest zakończony. Wspólny rynek wymaga podjęcia kolejnych działań na rzecz poprawy jego efektywności, zniesienia nadal istniejących barier w zakresie podstawowych swobód i sprostania wyzwaniom, jakie pojawiły się w związku z globalizacją i rosnącą konkurencją.

W trzecim artykule: *Kierunki rozwoju handlu światowego w warunkach niepewnej przyszłości* autorzy badają przyczyny i tendencje widoczne w procesie ewolucji handlu światowego, dokonując analizy wielkości, struktury geograficznej i rzeczowej handlu światowego od roku 1950, zwracając równolegle uwagę na spadek międzynarodowych obrotów towarowych w okresie kryzysu finansowego w latach 2008–2009 i w ostatnich kilkunastu latach. Próbuje również zidentyfikować czynniki, które będą wpływać na rozwój handlu światowego w następnej dekadzie, nawiązując przy tym także do kryzysu związanego z pandemią COVID-19.

W konsekwencji powyższych zmian pojawił się termin *slowbalisation*, oznaczający przemiany w gospodarce światowej spowalniające proces umiędzynarodawiania działalności gospodarczej. Temu zagadnieniu poświęcony jest artykuł *Syndromy spowolnienia globalizacji (slowbalisation)*, którego autorzy dokonali próby identyfikacji symptomów nowego etapu globalizacji. Na podstawie analiz handlu międzynarodowego dobrami i usługami, bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz międzynarodowej produkcji wykazali fakt występowania spowolnienia globalizacji, odnosząc się m.in. do obserwowanych działań na płaszczyźnie geopolitycznej, z wojną handlową na czele, oraz postępu technologicznego ukierunkowanego na cyfryzację, automatyzację i sztuczną inteligencję.

Perspektywy wyhamowania procesu globalizacji powodują wzrost problematyki bezpieczeństwa energetycznego ujmowanego w szerszym kontekście ekonomii międzynarodowej. Autorka piątego artykułu podejmuje próbę ekonomicznej analizy bezpieczeństwa energetycznego w powiązaniu z teorią obfitości zasobów i koncepcjami neoczynnikowymi. Aspekty ekonomiczne bezpieczeństwa energetycznego, rozpatrywane zazwyczaj pod względem prawnym czy technicznym, mogą być także analizowane w kontekście różnic w wyposażeniu w czynniki produkcji, jak również w formie negatywnych skutków eksportu surowców dla gospodarek państw eksporterów.

Szósty artykuł dotyczy wpływu globalnych strategii produktowych i kapitałowych na konkurencyjność na przykładzie europejskiego przemysłu okrętowego. Autorzy analizują problem nierównowagi rynkowej pomiędzy dynamicznie rozwijającymi się krajami azjatyckimi, które

zdominowały światową produkcję okrętową i spowodowały istotne zmniejszenie roli europejskich producentów statków na rynku okrętowym. W celu zachowania swojego potencjału produkcyjnego stocznie europejskie opracowały strategie nisz produktowych (z uwzględnieniem produkcji statków pasażerskich i małych nietowarowych statków o złożonej konstrukcji) oraz powiązań kapitałowo-organizacyjnych, jak np. ekspansje i powiązania kapitałowe stoczni europejskich z azjatyckimi konkurentami lub współdziałanie stoczni z przedsiębiorstwami wyposażenia okrętowego.

Artykuł siódmy pt. *Handel Unii Europejskiej towarami prośrodowiskowymi* jest próbą odpowiedzi na pytanie o rolę handlu wewnątrzunijnego w zaspokajaniu popytu krajów Unii Europejskiej na towary prośrodowiskowe, a także o wpływ polityki unijnej na kształtowanie tego popytu. Autorka stwierdza, że skuteczna ochrona środowiska wymaga współcześnie działań o charakterze globalnym, angażujących wszystkie podmioty, szczególnie potęg gospodarcze. Traktatowe zobowiązania, a także polityczne deklaracje od 2014 r. przekładają się na praktyczne działania w bardziej intensywnym niż dotąd wymiarze, a popyt państw członkowskich UE na towary prośrodowiskowe jest zaspakajany głównie dostawami wewnątrzunijnymi, co świadczy o konkurencyjności produkcji unijnej. Sytuacja może jednak ulec zmianie w wyniku wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu, którego efektem będą m.in. wysokie koszty dostosowań prośrodowiskowych przedsiębiorstw unijnych. Z ogromną przyjemnością przekazujemy w Państwa ręce niniejszą monografię, życząc inspirującej lektury!

Prof. dr hab. Ewa Oziewicz

Od urodzenia jest sopocianką, choć przyszła na świat w Gdyni. Do szkoły podstawowej uczęszczała w Sopocie, następnie ukończyła III Liceum Ogólnokształcące w Gdyni z angielskim jako językiem wykładowym. W latach 1967–1972 studiowała na Uniwersytecie Gdańskim, na Wydziale Ekonomiki Transportu, w ramach specjalności handel zagraniczny. Napisała pracę magisterską na temat stosunków ekonomicznych między Polską a Włochami, a jej pięcioletnie studia zostały zwieńczone dyplomem z wyróżnieniem. Od tamtej pory związana jest z Uniwersytetem Gdańskim i dzisiejszym Wydziałem Ekonomicznym. W latach 1975–1978 pracowała jako asystent w Instytucie Handlu Zagranicznego. W 1977 roku uzyskała stopień naukowy doktora, a jej rozprawa doktorska dotyczyła miejsca i roli kooperacji przemysłowej w handlu zagranicznym Polski z rozwiniętymi krajami kapitalistycznymi. W latach 1978–1998 pracowała jako adiunkt w Zakładzie Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych. Stopień naukowy doktora habilitowanego otrzymała w 1998 roku, pisząc rozprawę habilitacyjną pt. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w rozwoju gospodarczym krajów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)*. W 2007 roku ukończyła program „Executive Education”

w Harvard Business School. Rok później otrzymała tytuł profesora zwyczajnego nauk ekonomicznych z rąk prezydenta Lecha Kaczyńskiego.

W początkowym okresie transformacji polskiej gospodarki, w latach 1991–1994, objęła pozycję kierownika Działu Szkoleń w Amerykańsko-Polskim Instytucie Budownictwa w Gdańsku. Była też współzałożycielką i kierownikiem naukowym Międzynarodowego Centrum Zarządzania UG w latach 1995–1996 (jednostka istnieje do dziś, obecnie jako Centrum MBA UG).

W latach 1998–2008, pełniąc funkcję wicedyrektora do spraw nauki i współpracy z zagranicą Instytutu Handlu Zagranicznego, nawiązała ponad 50 porozumień o współpracy, dzięki którym możliwe były wyjazdy nauczycieli akademickich oraz studentów do uczelni partnerskich, nie tylko w Europie. W wyniku jej kontaktów zagranicznych Instytut Handlu Zagranicznego zawarł też umowy z uczelniami pozaeuropejskimi z Republiki Korei, Egiptu i Turcji. Przygotowała we współpracy z partnerami zagranicznymi pierwsze na Uniwersytecie Gdańskim umowy o podwójnych dyplomach.

Do 30 listopada 2019 roku była dyrektorem Instytutu Handlu Zagranicznego, a od 1 grudnia 2019 roku do 17 lutego 2020 roku – powstałej, w wyniku reorganizacji, Katedry Biznesu Międzynarodowego. W latach 2008–2019 była kierownikiem Zakładu Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych w Instytucie Handlu Zagranicznego UG.

Jest współtwórcą, powstałego w 2007 roku, Centrum Studiów Azji Wschodniej (CSAW) Uniwersytetu Gdańskiego. Była pierwszym dyrektorem CSAW, a od października 2011 r. przewodniczącą Rady Naukowej Centrum.

Wygłosiła dziesiątki referatów nie tylko w Polsce, ale również w wielu uczelniach zagranicznych – począwszy od Portugalii, aż po Chiny. Jest autorką lub współautorką licznych książek, artykułów oraz referatów naukowych z zakresu międzynarodowych stosunków gospodarczych. Przykładem tego rodzaju przedsięwzięcia jest prowadzenie jednego z czterech autorskich seminariów w czasie tygodnia pomorskiego na wystawie światowej EXPO w Szanghaju. Za swoje zasługi dla promowania Polski w świecie została mianowana, we wrześniu 2013 roku, zaszczytnym tytułem Ambasadora Kongresów Polskich.

Pani Profesor Ewa Oziewicz to także znakomity dydaktyk i promotor kilkuset prac doktorskich, magisterskich i licencjackich, w tym także anglojęzycznych. Wykładała na licznych uczelniach zagranicznych, m.in. MGIMO w Moskwie, Uniwersytecie Huddersfield oraz University of West London (dawniej Thames Valley University) i Międzynarodowym Uniwersytecie Katalońskim w Barcelonie.

Za zasługi dla oświaty i wychowania otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Złoty Krzyż Zasługi. Za dwie ze swoich książek zdobyła Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, za inne zaś wielokrotnie Nagrodę Rektora UG.

Zainteresowania naukowe Profesor Ewy Oziewicz obejmują przede wszystkim rozwój gospodarczy krajów Azji Południowo-Wschodniej, zagraniczne inwestycje bezpośrednie, procesy globalizacji i regionalizacji w gospodarce światowej, rolę Chin w gospodarce światowej, Inicjatywę Pasa i Szlaku. Uwzględniają również problemy globalne współczesnego świata.

W wolnym czasie Pani Profesor lubi czytać książki, podróżować i zajmować się swoim ogródkiem, za który kilka lat temu otrzymała nagrodę Prezydenta Miasta Sopotu. Zawsze życzliwa, pomocna, pełna pasji, energii, optymizmu i naturalnego wdzięku – taka jest Pani Profesor Ewa Oziewicz. Droga Ewo! Dziękujemy i życzymy Ci wszystkiego, co dobre i piękne!

Prof. dr hab. Marian Gorynia, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Grubo ponad 20 lat temu dane mi było szczęście poznania Pani Profesor Ewy Oziewicz. Od drugiej połowy lat 90. minionego wieku pozostajemy w ścisłym kontakcie intelektualnym – piszemy wzajemnie recenzje naszych książek, spotykamy się regularnie na konferencjach, nie tylko w Sopocie i Poznaniu, pracujemy razem w komisjach habilitacyjnych, i można by tak dalej...

Pogoda ducha, przyjazne nastawienie do świata, otwartość, sympatia, życzliwość i niezwykle profesjonalizm to mieszanka cnót, które sprawiają, że Ewa jest niezwykła i niepowtarzalna. Bez niej polska odnoga

społeczności badaczy ekonomii międzynarodowej i biznesu międzynarodowego byłaby po prostu inna, dużo gorsza. Jestem wdzięczny losowi za to, że mam przyjemność współpracy i naukowej przyjaźni z Panią Profesor. Oby jak najdłużej.

**Prof. dr hab. Ewa Kawecka-Wyrzykowska,
Szkola Główna Handlowa w Warszawie**

Z okazji Jubileuszu serdecznie dziękuję Pani Profesor za wieloletnią owocną współpracę naukową i organizacyjną, a także za ogromną życzliwość w relacjach osobistych. Przy tej okazji pragnę pokreślić wielkie zaangażowanie Pani Profesor jako wybitnego naukowca i wychowawcy młodych pokoleń. Pani Profesor jest świetną specjalistką z zakresu gospodarek państw Azji Południowo-Wschodniej, zagranicznych inwestycji bezpośrednich i globalizacji. Jest autorką wielu artykułów oraz rozdziałów w książkach, z których to publikacji czerpaliśmy wiedzę i inspirację do dalszych badań naukowych. Ma też bardzo bogaty dorobek organizacyjny, na który składa się m.in. kierowanie przez Nią wcześniej Instytutem Handlu Zagranicznego, a później Katedrą Biznesu Międzynarodowego, powstałą w wyniku reorganizacji Instytutu. Duże są także zasługi Profesor Oziewicz w zakresie kształcenia studentów i doktorantów. Wkład Pani Profesor w te wszystkie obszary aktywności zawodowej jest nie do przecenienia.

Cieszę się, że to co robi Pani Profesor dla rozwoju nauki, a także dla funkcjonowania i działalności jednostek, w których pracuje, znajduje szerokie uznanie środowiska akademickiego. Wyrazem tego jest m.in. niniejsza Księga Jubileuszowa.

Droga Ewo, cieszę się, że przez wiele lat miałam szczęście z Tobą współpracować. Życzę Ci, byś cieszyła się nieustającym zdrowiem, żebyś emanowała pozytywną energią i by otaczali Cię życzliwi ludzie. Składam Ci także życzenia wielu dalszych sukcesów w życiu zawodowym i osobistym. Niech Twoje dotychczasowe dokonania staną się źródłem nowych twórczych inspiracji.

**Prof. dr hab. Bogusława Drelich-Skulska,
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu**

Proszę przyjąć najserdeczniejsze gratulacje oraz najszczerze słowa uznania z okazji obchodzonego jubileuszu, które jako wyraziciel Senatu, Władz Rektorskich oraz całej społeczności akademickiej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu mam zaszczyt złożyć na Pani ręce. Nie sposób ująć w kilku zdaniach wszystkich osiągnięć Pani Profesor, jak również pełnionych przez nią funkcji. Cała ścieżka zawodowa Jubilatki jest nierozzerwalnie związana z Instytutem Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, który wraz z Jej osobą stał się rozpoznawalny w międzynarodowym środowisku akademickim.

Powszechnie znane są wspaniałe osiągnięcia Pani Profesor w obszarze ekonomii międzynarodowej, które znalazły odbicie w licznych publikacjach, bardzo wysoko cenionych przez badaczy, wykładowców i studentów. Talent dydaktyczny, organizacyjny oraz podejmowanie coraz to nowych wyzwań, nakierowanych na współpracę z zagranicznymi instytucjami edukacyjnymi i badawczymi, zyskały aprobatę zarówno szerokiej rzeszy studentów UG, jak również kadry naukowo-dydaktycznej. Działania te zaowocowały bogatą wymianą międzynarodową studentów i nauczycieli akademickich, stwarzając im nowe możliwości czerpania wiedzy i zdobywania doświadczeń.

Pani Profesor Ewa Oziewicz na zawsze zapisuje się na chlubnych kartach historii Uniwersytetu Gdańskiego, zarówno jako absolwentka, jak i pracownik tej uczelni. Jej rola jako prekursora studiów nad regionem Azji Południowo-Wschodniej w Polsce jest również nie do przecenienia.

Niech wolno mi będzie zatem wraz z gratulacjami złożyć Pani Profesor serdeczne życzenia wielu jeszcze dokonań naukowych, organizacyjnych i dydaktycznych. Niech każdy kolejny dzień będzie dla Pani Profesor powodem do radości oraz dumy z podejmowanych inicjatyw.

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-131-4